

MEÄN VÄYLITTEN JA IHMISTEN PUOLESTA

Maa- ja metsätalousministeriö

orian.bondestam@mmm.fi

kirjaamo@mmm.fi

Turtola 3. helmikuuta 2014

Viite: Lausuntopyyntö dnro MMMO22:00/2008

Kalastuslain kokonaisuudistus – luonnos hallituksen esitykseksi 4.12.2013

VAELLUSKALAT PAINOPISTEENÄ

Kalastuslakiuudistuksen alkusykäyksenä oli vaatimus vaelluskalalaista. Kalastuslain kokonaisuudistus aloitettiin pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmalla 19.4.2007 [6.4. Kalastus] ”Käynnistetään kalastuslain kokonaisuudistus, jossa huomioidaan erityisesti vaelluskaloihin liittyvä kokonaisuus sekä ammattikalastuksen toimintaedellytykset.” Uuden kalastuslain kaksipäiväinen starttiseminaari pidettiin vaelluskalapainotusta tähdentäen täällä Tornionjokivarressa, Pellossa. Jokivarsien ääni ja evästys tuli kuuluville.

Jokivarsien edustusta ei sitten saatu valmistelutyöryhmien kokoonpanoon. Kalastuslakiuudistusta olemme voineet seurata internetistä, jossa kokouksista on ollut luettavissa lähinnä kokousten aloitus ja lopetusruutiinit ja liitteen mukainen asian käsittely, ilman, että liitteeseen olisi voinut tutustua. – Kun vaelluskalakysymys oli keskeinen teema, niin miksi jokivarsien asiantuntemusta ja paikallistuntemusta ei haluttu hyödyntää valmistelutyöryhmissä? Kalastusmatkailuasiat asetettiin aluksi MMM:n elinkeinokalataloudesta vastaavan osastopäällikön huostaan. Esitimme tästä vakavan huolestumisemme silloiselle ylijohtajalle, joka lupasi huolehtia asiasta. Jokivarressa on vuosikymmenien aikana saatu kokea, että nämä intressit kilpailevat keskenään.

KALASTUSLAKIESITYKSESTÄ 4.12.2013 jokivarsien näkökulmasta

Lain tarkoituksessa on mainittu kannatettavia periaatteita. Painopiste kalakan-
tojen hoidossa aiotaan siirtää istutuksista luontaiseen lisääntymiseen. Luonno-
linen lisääntyminen tulee kirjata lähtökohtaiseksi.

Lakiehdotuksen perusteluissa kerrotaan, että vaelluskala-asiat ovat **läpäisy-
periaatteella** mukana laissa.

Vaelluskalojen taloudellisin hyödyntämismuoto on kalastusmatkailu. Esimer-
kiksi Tornionjoen kalastusmatkailutulo on yli 4 miljoonaa euroa, ollen kaksin-
kertainen koko Itämeren alueen lohisaaliin arvoon verrattuna. Lakiehdotus ei
edes määritelmänä tunne kalastusmatkailua tai matkailukalastusta. Lain tarkoi-
tuksessa mainittu taloudellinen ja sosiaalisesti kestävä käyttö olisi edellyttänyt
kalastusmatkailun selkeän huomioimisen laissa.

Esitetyn lain ja sen nojalla annettavien asetusten säännöksiä on sovellettava
myös valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin, jos vieraan valtion kanssa tehdyn
sopimuksen perusteella ei ole toisin päätetty. Lakiesityksessä on jäänyt määrit-
telemättä kaikki esimerkiksi Tornionjoen keskeiset kalastustavat. Edellinen ra-
jajokisopimus kariutui perustuslaillisiin ongelmiin, ja eduskunta joutui sää-
tämään erillislain kalastuksesta Tornionjoella 1997. Ei ole ollenkaan varmaa,
että nykyinenkään rajajokisopimus kestää kaikki lähiajan koetinkivet ja sen
vuoksi kansallisen lain olisi perusteltua olla sopusoinnussa ja yhteismitallinen
rajajokisopimuksen kanssa.

Vaelluskalojen kalastus on tehtävä sallituksi vain kantakohtaisesti. Vaelluska-
lakanta olisi tullut määritellä. Esimerkiksi tuleva Itämeren lohien hoitosuunnitel-
ma tulee määrittelemään suojelutason kullekin lohikannalle.

Kalastuslakiesityksessä on valtioneuvostolle esim. 52§, 59§, 64§ ja ELY – kes-
kukselle 53§ esitetty selkeästi valtuudet säädellä kalastusta myös vaelluskala-
vesistöissä, On hyvä, että on valtuuksia, mutta vielä tärkeämpää on säätää
milloin ja miten valtuuksia tulee käyttää. Lain tarkoituksessa esitetyt sanamuod-
ot ovat tähän tarkoitukseen liian pyöreitä ja kyseisten pykälien ”voidaan” -il-
maisuu ei ole riittävän velvoittava. Vaelluskaloille mahdollistetaan turvaamis-
toimenpiteitä lähinnä jokivesistöissä, **mutta (!) ei syönnösalueilla**. Syönnös-
alue olisi tullut ottaa määritelmiin ja osoittaa suojelutoimet erityisesti sinne,
koska vaelluskalojen suurin surma on ollut ylikalastus juuri syönnösalueella.
Muistutuksena on todettava, että Itämeren piirin heikoimmat meritaimenkan-
nat ovat Suomessa. Valtuuksia taimenkantojen elvyttämiseksi olisi ollut voi-
massa olevan lainkin perusteella sekä valtioneuvostolla, ministeriöllä, että ELY
-keskuksella.

YK: n Merioikeusyleissopimuksen vaikutukset kalastuksen sääntelyyn olisi tul-
lut tehdä selväksi kalastuslaissa, koska esimerkiksi Suomen rannikolla ja talous-
vyöhykkeellä kalastetaan muiden alkuperävaltioiden kantaa olevia kaloja. Esi-
merkiksi lohistrategiatyöryhmä ei piitannut merilaista, kun se ei kysynyt Ruot-
sin kantaa käsitellessään rannikkomme lohienkalastusta. (*Merilaki art. 66 mom.*

4: "Kun anadromiset vaelluskalat vaeltavat muun kuin alkuperävaltion yksinomaisen talousvyöhykkeen sisäisillä vesillä tai niiden läpi, tulee tämän valtion toimia yhteistyössä alkuperävaltion kanssa näiden kantojen suojelussa ja hallinnoinnissa".)

Lohistrategiatyöryhmä linjasi, että kalaväyläsäännökset on saatettava paremmin toimiviksi uudessa kalastuslaissa. Nyt on kopioitu vanha. Kalaväyläsäännös on sidottu epämääräiseen keskiveteen, kun se esimerkiksi rajajokisopimuksessa on sidottu aliveteen. Eri lakien ei ole hyvä olla ristiriidassa keskenään. Vesilaissa on määritelty valtaväylä keskiveden mukaan, mutta valtaväylä ei olekaan kalaväylä. – Kalaväylä olisi tullut määritellä erikseen jokisuuhun, jokeen ja sivujokien suistoihin

Kalastuksen hallintoon on valittu lähtökohtaisesti pinta-alaperusteinen osallistumisoikeus. Jokialueella voi olla tapauksia, että muutaman kymmenen hehtaarin alueet ovat kalastuspaineeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään kaikkein huomattavimpia, mutta jäävät kaiken päätöksenteon ulkopuolelle. Esimerkiksi jokivesistöön suhteutettuina kohtuullisen suuret, mutta alle sadan hehtaarin (50m x 2 000m) osakaskunnat eivät saa edustustaan kalatalousalueen kokouksiin. Samoja osakaskuntia rasittaa se, että alle 100 euron tilityksiä ei suoriteta. Satasella osakaskunta pitää vuosikokouksensa paikallisessa kahvilassa. Vertailun vuoksi pienikin osakas pääsee osakeyhtiön kokouksiin. Toisaalta pienetkin veronpalautukset maksetaan ja jaetaanhan se postikin Nuorgamiin ja Kilpisjärvelle asti vaikka siitä koituu kustannuksia. Rahojen tilittämättä jättäminen voi olla ristiriidassa perustuslain kanssa. Muita kuin pinta-alaparametreja tulee soveltaa jokivesistöissä.

Valtion yksityiset kalastukset 9§ ovat hyvin epämääräisiä. Usein niissä on yhtymäkohta vaelluskalojen kalastukseen. Valtion tulee selkeästi osoittaa kalastuksensa. Koska oikeudet ovat osin kiistanalaisia, niin paikallisten etu on otettava erityisesti huomioon, kun tarkempia säännöksiä valtion yksityisten kalastusten käytöstä annetaan. Mikäli kalastusregaaali katsotaan valtion yksityiseksi kalastukseksi, niin melkoinen harppaus tehdään, kun Metsähallitus tulee yhtäkkiä päättämään valtion regaalikalastuksista kuten esittelee. Ihmeellistä onkin, että kalastonhoitomaksuvarojen kerääjäksi esitetään Metsähallitusta. Metsähallituksen asema on kovin kiistanalainen ja monin tavoin epävarma tällä hetkellä.

Vaelluskalojen kalastusoikeutta pidetään rajajokisopimuksen mukaan valtion oikeutena. Toisin sanoen lähtökohtaisesti väitetään, että valtio on kalastusoikeudenhaltija näiltä osin. Kuitenkaan lakiin ei ole kalastusoikeuksien osalta otettu tätä koskevaa pykälää, eikä asiasta ole mainittu lain perusteluissa. Tulokintaerimielisyyksien välttämiseksi valtion lohiregaalin oikeusperuste tulee selvittää ja sen arvo-osuus määrittää laissa. Tällä hetkellä valtion regaalioikeutta sovelletaan yksityisillä vesialueilla vain Tornionjoella ja täälläkin vain viehekalastuksessa. Lainsäädäntö ei saa olla näin hataralla pohjalla.

Vaelluskalojen kannalta olisi ollut tarpeellista määritellä vaelluskalojen pyyntiin käytettävät pyydykset ja menetelmät ja säätää niiden käytön periaatteet. Samoin esimerkiksi kalan ensimyynti olisi tullut pohtia erikseen vaelluskaloille sopivaksi. Lohistrategian myötä myytävän lohen merkintä on tulossa pakollinen.

seksi ja myynti rajataan vain ammattikalastajille. Nyt markkinoille tehdään porsaanreikää merkitsemättömälle lohelle, kun kalojen myyntioikeus lajista riippumatta annetaan myös vapaa-ajan kalastajille.

Kalastuslaissa olisi tullut tehdä selkeä askel valikoimattomien kalastustapojen vähentämiseksi. Tuhoisin esimerkki valikoimattomista kalastustavoista on ajosiimakalastus. Se olisi tullut ehdottomasti kieltää pyyntimuotona ja poistaa seisovien pyydysten luettelosta.

Vaelluskalojen viljely ja kotiuttaminen olisi tullut ja tulee käsitellä huomattavan seikkaperäisesti, kalatiestrategian ja Itämeren tulevan lohenhoitosuunnitelman periaatteiden mukaisesti. Rion sopimuksen mukaan vaelluskalat tulee palauttaa alkuperäisille sijoilleen asianmukaisissa olosuhteissa.

Edellä kuvatun perusteella näkyy kuinka huonosti vaelluskalakysymykset ja jokivarsien erityispiirteet kalatalousaluehallinnossa on otettu läpäisyperiaatteella huomioon. Vaelluskalojen hoito ja kalastus riistakaloina olisi tullut käsitellä aivan erillisenä lain tarkoituksesta alkaen. Kaikille vaelluskaloille tulee säätää laissa niiden **ohjelliset arvot**.

Suomeen tuleekin laatia vaelluskalalaki, kuten maaherra Hannele Pokka esitti vuonna 2007 pikkuparlamentin seminaarissa. Norjassa on erillinen lohikalalaki, joka kattaa sekä meri-, että jokikalastuksen. Lohiasiat kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan ja lohista saa kalastaa vain ylijäämää.

Erilliselle vaelluskalalaille olisikin nyt hyvät perustelut ja edellytykset, koska äskettäin kyseisiä asioita on käyty läpi lohistrategiassa. Samalla lohistrategia saatisiin eduskunnan päivitettäväksi.

Kunnioitavasti

Kalervo Aska, pj
Tornio-Muoniojokiseura ry
jokiseura@tornionjoki.fi www.jokiseura.fi